

ΤΑ ΖΩΓΡΑΦΙΣΤΑ ΤΡΟΧΟΦΟΡΑ ΤΟΥ ΠΑΚΙΣΤΑΝ*

ΟΙ ΠΑΤΑΝΕΣ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΕ ΜΙΑ ΦΥΛΗ αφγανικής καταγωγής αλλά πακιστανικής σήμερα εθνικότητας. Είναι ύψηλόσωμοι με άρειμάνια θωριά, που κρύβει μια παιδική καρδιά. Έχουν λευκή ή σταρόχρωμη επιδερμίδα, καστανά συνήθως μαλλιά, ανοιχτόχρωμα μάτια και πυκνές γενειάδες. Συχνά ως προς τα χαρακτηριστικά μοιάζουν εκπληκτικά με Ρωμιούς. Πάνω από το σαλβάρι φοράνε τη «ντούρκα», ένα είδος μακριάς πουκαμίσας, με δυο ανοίγματα στα πλάγια, που τους φτάνει μέχρι τη μέση της κνήμης, και στο κεφάλι έχουν τεράστια σαρίκια. Κατοικούν κυρίως στην έπαρχία του Πεσαουάρ, και ειδικότερα στην περιοχή βόρεια του ποταμού Καβούλ μέχρι ψηλά τα σύνορα της χώρας με το Αφγανιστάν, που περνούν πάνω στη συγκλονιστική τοξοειδή όροσειρά του Ίνδικου Καυκάσου, του Ίνδοκούχ για τους ντόπιους και Παροπάμισου για τους αρχαίους Έλληνες. Στην περιοχή αυτή αποτελούν την πλειονότητα του πληθυσμού. Πατάνες συναντάει όμως κανείς και ανατολικότερα, στην περιοχή της Γανδάρας, της Γανδαρίδας γης των Αρχαίων, που εκτείνεται μέχρι πέρα από τον Ίνδο ποταμό, εκεί όπου σώζονται, μεταξύ άλλων, τα έλληνοβουδιστικά ερείπια των Ταξίλων.

Ένα από τα πιό αξιοπερίεργα θεάματα του δρόμου στην περιοχή όπου ζούν οι Πατάνες, αλλά και δυτικότερα από τα πακιστανικά σύνορα μέσα στο αφγανικό έδαφος, είναι τα κάθε είδους χλιοπλουμισμένα και βαρυστολισμένα τροχοφόρα. Τα φορτηγά με το χαρακτηριστικό έξωστη, που επεκτείνει λοξά την καρότσα τους πάνω από το θάλαμο του οδηγού, έχουν και την παραμικρότερη επιφάνειά τους ζωγραφισμένη με ζωηρά χρώματα. Σε μερικά από αυτά, ξυλόγλυπτες πόρτες με ανάγλυφες παραστάσεις και περίτεχνα άραβουργήματα έχουν αντικαταστήσει τις αρχικές μεταλλικές. Τα λεωφορεία έχουν ολόκληρο το μπροστινό μέρος και τη σκεπή τους επενδυμένα με επιχρυσωμένα ή έπαργυρωμένα φύλλα μετάλλου. Τα παράθυρά τους, που χωρίζονται το ένα από τ' άλλο με λεπτεπίλεπτα κολονάκια, είναι συχνά διακοσμημένα με υαλογραφίες που εικονίζουν άνθοδοχεία με πολύχρωμα λουλούδια, πλαισιωμένα από φανταστικά πτηνά. Στο μπροστινό επίσης μέρος της σκεπής τους, μεγάλες μεταλλικές κατασκευές παριστάνουν τζαμιά. Κρεμασμένες κάθε λογής άλυσίδες από τους προφυλακτήρες σέρνονται πάνω στο οδόστρωμα κουδουνίζοντας ευχάριστα. Τα ρίγσα, τα περίφημα σκούτερ που υποκαθιστούν τα ταξί και που με τους ιλιγγιώδεις έλιγμούς τους κάνουν τους πακιστανικούς δρόμους των πόλεων να μοιάζουν με πίστα ενός συναρπαστικού λούνα-πάρκ, έχουν τις πάνινες κουκούλες, που στεγάζουν τις θέσεις των έπιβατών, διακοσμημένες με παρδαλές παραστάσεις. Αυτές, όταν δεν είναι

ζωγραφισμένες με έλαιοχρώματα, είναι κεντημένες με άσημοκλωστή ή χρυσοκλωστή και στολισμένες με διάφορες πούλιες και άλλα πλούμια. Και όλα αυτά τα όχημα συμπληρώνουν τὸν πλουσιότατο ζωγραφικὸ τους διάκοσμο με πολύχρωμες φούντες, κρόσια, ζωηρόχρωμες χάντρες, διάφορα σημαία, πολύχρωμα φωτάκια, διαφημίσεις ἀναψυκτικῶν καὶ γενικὰ ὅποιαδήποτε ἑτερόκλητα ἀντικείμενα προσφέρονται γιὰ στολίδια· καὶ ἐπιπλέον με κάθε εἶδους ἀποτροπιαστικὰ σύμβολα, καθὼς καὶ ἀρχαγγελικὰ ὄντα τοῦ μουσουλμανικοῦ ἀγιολογίου, τόσο ἀπαραίτητα γιὰ τὴν προστασία ἑνὸς λαοῦ ποὺ τρέμει τὸ κακὸ μάτι. Ὁλος αὐτὸς ὁ διάκοσμος εἶναι τόσο ὑπερβολικὸς ποὺ τὰ δικὰ μας τσιγγάνικα ἡμιφορτηγάκια μοιάζουν φτωχοὶ συγγενεῖς τῶν πακιστανικῶν.

Ἡ ἐκπληκτικὴ αὐτὴ πλευρὰ μιᾶς πηγαίας καὶ εὐφάνταστης λαϊκῆς ἔκφρασης δὲν εἶναι τυχαία. Ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια οἱ καμηλιέρηδες τοῦ Ἀφγανιστάν ἢ τοῦ Βόρειου Πακιστάν, ποὺ διέσχιζαν με τὰ καραβάνια τους τὰ ὑψίπεδα τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, εἶχαν τὸ συνήθειο νὰ στολίζουν τὶς καμήλες τους με ὠραία ὑφαντὰ χράμια, λαμπερὲς χάντρες, χαϊμαλιά, φούντες καὶ διάφορα ξόμπλια. Στὶς μέρες μας οἱ ὁμοεθνεῖς τους φορτηγατζήδες, ποὺ χρησιμοποιοῦν τὶς ἴδιες πανάρχαιες, ὀρεινὲς διαβάσεις, στολίζουν με τὸν ἴδιο τρόπο τὰ ὀχήματά τους, συνεχίζοντας μιὰ παμπάλαιη καὶ τόσο πλούσια παράδοση τῶν ἀλλοτινῶν καμηλιέρηδων. Ὅλα τὰ ὀχήματα αὐτά, ποὺ εἶναι φυσικὰ εἰσαγόμενα, ὅπως π.χ. τὰ λεωφορεῖα ποὺ παράγονται ἀπὸ τὴν Bedford, ὑφίστανται διάφορες μετατροπές, σὲ εἰδικὰ γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ μηχανουργεῖα, ἀπὸ τεχνίτες διαφόρων εἰδικοτήτων, γιὰ νὰ καταλήξουν σ' αὐτὴ τὴν ἀσύλληπτη ἐμφάνιση. Οἱ ἰδιοκτῆτες τους εἶναι ἰδιαίτερα ὑπερήφανοι γιὰ τὴ διακόσμηση τῶν ὀχημάτων τους καὶ συναγωνίζονται μεταξύ τους γιὰ τὸ ἐντυπωσιακότερο ἀποτέλεσμα. Πρόθυμα φωτογραφίζονται πλάι τους, ἐξαιρετικὰ σοβαροὶ καὶ ποζᾶτοι.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ καθαρὰ διακοσμητικὰ μοτίβα καὶ τὶς περιχομψες ἐπιγραφές, τὰ εἰκονικὰ θέματα φαίνεται νὰ ἔχουν τὴν προτίμηση τοῦ κόσμου: ὑπερηχητικὰ ἀεροπλάνα, διαστημόπλοια, σκηνὲς ἀπὸ ἀερομαχίες καὶ ναυμαχίες, διαφόρων εἰδῶν καράβια· ὑδροηλεκτρικὰ ἔργα, φράγματα καὶ ἄλλα ἐπιτεύγματα τῆς σύγχρονης τεχνολογίας· ἄγρια θηρία καὶ ἐξωτικά γι' αὐτοὺς τυρολέζικα τοπία· ἱερὰ μουσουλμανικὰ προσκυνήματα, ὅπως ἡ Καάβα στὴ Μέκκα· χαρακτηριστικὲς ἀπόψεις τῆς Βαγδάτης, τῆς Μεδίνας καὶ τῆς Λαχώρης, τὸ θρυλικὸ Τάτζ Μαχάλ, ὅλα θέματα ποὺ τροφοδοτοῦν τὴ φαντασία τοῦ κοσμάκη καὶ πλουτίζουν τὴ λαϊκὴ μυθολογία.

Ἔτσι μυριοπλουμισμένα τὰ πακιστανικὰ φορτηγὰ καὶ λεωφορεῖα διασχίζουν, σὲ κατοράχαλους δρόμους, ἀπομακρυσμένες κοιλάδες, καψαλισμένες ἐρήμους, θολὰ ὄρητικὰ ποτάμια, ἐπικίνδυνα ὄρεινὰ περάσματα, ἀνεμοδαρμένα ὄροπέδια, μεταφέροντας στὶς πιὸ δυσπρόσιτες περιοχὲς τῆς χώρας, μαζί με τὶςπραμάτειές τους, καὶ τὸν ἀπόηχο ἑνὸς μυθικῆς διάστασης κόσμου. Ἴδια κινούμενα ἐκθετήρια τέχνης, φέρνουν στὴν ἔρημο τὴ δροσιὰ τῶν ρόδων τοῦ Γκιουλιστάν, μεταδίδουν στὶς καθυστερημένες περιοχὲς τὰ μηνύματα τοῦ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ, ἐκτοξεύοντας τοὺς ἀγρότες στὸν 20ὸ αἰῶνα, εἰσάγουν τοὺς χω-

ρικούς σ' έναν άγνωστο γι' αυτούς μέχρι τώρα κόσμο με πρωτόγνωρη πανίδα και χλωρίδα. Έκτος λοιπόν από την αισθητική απόλαυση που προσφέρουν με τὸ διάκοσμό τους, λειτουργοῦν συγχρόνως σαν ένα μεγάλο ανοιχτὸ βιβλίο τοῦ κόσμου γιὰ τοὺς ἀναλφάβητους κατοίκους τῆς ὑπαίθρου. Ἡ διακόσμησή τους ἀποτελεῖ καὶ σημαντικό πόλο ἔλξης πελατῶν. Ὅσο πιὸ ἐντυπωσιακὴ καὶ ὠραία, σύμφωνα με τὰ λαϊκὰ κριτήρια αισθητικῆς, εἶναι ἡ ἐμφάνιση ἑνὸς ὀχήματος, τόσο πιὸ ἐξασφαλισμένη εἶναι ἡ πελατεία γιὰ τὸν ιδιοκτήτη του. Ἐξάλλου, σὲ μιὰ χώρα με ὑψηλὸ θρησκευτικὸ φρόνημα, ποιὸς ἔμπορος καὶ ποιὸς ἐπιβάτης δὲν θὰ προτιμήσει ἕνα ὄχημα ποὺ ὁ ὀδηγὸς του ξέρει νὰ προστατεύεται ἀπὸ τὶς ἀρνητικὲς ἐπῆρειες, θέτοντάς το ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ;

* Τὸ κείμενο αὐτὸ ἔχει δημοσιευτεῖ στὸ περιοδικὸ *ΕΝΑ*, τχ 44, 29 Ὀκτωβρίου 1987, σσ. 148-152. Τὸ ταξίδι στὸ Πακιστὰν πραγματοποιήθηκε τὸν Ἰούλιο 1987.